

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYSTOMOJO BENDRADARBIAVIMO IR HUMANITARINĖS PAGALBOS ĮSTATYMO NR. XII-311 7 ir 13 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai.

Rusijos Federacijos agresijos prieš Ukrainą padarytos žalos dydis, įvairiais vertinimais, siekia 700 mlrd. eurų. Diskusijose, vykstančiose tarptautinėje bendruomenėje, laikomasi bendro principo, kad agresorius privalo atlyginti savo padarytą žalą. Europos Sąjunga, reaguodama į Rusijos Federacijos karą prieš Ukrainą, Rusijos Federacijos ir Baltarusijos Respublikos fiziniams ir juridiniams asmenims yra pritaikiusi daug precedento neturinčių sankcijų ir ribojamųjų priemonių. ES taiko sankcijas iš viso 1 473 asmenims ir 207 subjektams. Dėl šių sankcijų ir priemonių ES valstybėse narėse yra įšaldyta 215 mlrd. eurų vertės turto, taip pat ES ir G 7 šalyse imobilizuota apie 300 mlrd. eurų vertės Rusijos centrinio banko turto. Ekonominių sankcijų tikslas – sukelti Rusijai didžiulių padarinių už jos veiksmus ir veiksmingai pažaboti galimybes tęsti agresiją. Individualios sankcijos taikomos asmenims, kurie rėmė, finansavo ar įgyvendino veiksmus, kenkiančiais Ukrainos teritoriniam vientisumui, suverenitetui ir nepriklausomybei, arba kurie gavo iš tokių veiksmų naudos.

Nuo pat Rusijos agresijos prieš Ukrainą pradžios Europos Sąjungoje, bendradarbiaujant su tarptautiniais partneriais, vyksta intensyvios diskusijos apie tai, kaip, remiantis ES ir tarptautinės teisės pagrindais, ES sankcijomis įšaldytas Rusijos fiziniams ar juridiniams asmenims bei Rusijos centriniam bankui priklausančias lėšas ar imobilizuotą turtą panaudoti Rusijos Federacijos agresijos prieš Ukrainą padarytos žalos atlyginimui, siekiant kuo greičiau užtikrinti principą – agresorius turi atlyginti žalą. ES Taryba yra įsteigusi *ad hoc* darbo grupę, kurios tikslas – numatyti galimybių ir būdų imobilizuotą Rusijos centrinio banko turtą panaudoti Ukrainos atstatymo tikslams. ES Komisija yra pateikusi pasiūlymą priimti Direktyvą, kurioje būtų suderinamos nusikalstamos veikos ir sankcijos už ES ribojamųjų priemonių pažeidimus. Komisijos pasiūlyme nustatytos bendros ES taisyklės, kurios palengvins ribojamųjų priemonių pažeidimų tyrimą, baudžiamąjį persekiojimą ir baudimą visose valstybėse narėse. Taip pat ES Komisija yra pateikusi pasiūlymą nustatyti griežtesnes turto susigrąžinimo ir konfiskavimo taisykles, kurios taip pat padėtų įgyvendinti ES ribojamąsias priemones ir užtikrinti, kad ribojamąsias priemones pažeidusių asmenų ir subjektų turtas galėtų būti veiksmingai konfiskuotas ateityje. Be to, pagal Europos Tarybos išplėstinį dalinį susitarimą buvo įsteigtas Rusijos Federacijos agresijos prieš Ukrainą padarytos žalos registras. Europos Tarybos Ministrų Komitetas 2023 m. gegužės 12 d. priėmė Rezoliuciją CM/Res(2023)3, patvirtinančią Išplėstinį dalinį susitarimą dėl Rusijos Federacijos agresijos prieš Ukrainą padarytos žalos registro. Registre siekiama dokumentuoti ir kaupti Rusijos Federacijos agresijos prieš Ukrainą padarytos žalos įrodymus. Registro įsteigimas yra pirmasis tarptautinio kompensacijos mechanizmo kūrimo žingsnis, bet realių sprendimų, kurie jau dabar prisidėtų prie veiksmingo Ukrainai padarytos žalos atlyginimo, dar nėra priimta.

Atsižvelgiant į tai manytina, kad, nelaukiant ES ar tarptautiniu lygmeniu priimamų sprendimų, jau dabar būtų galima imtis nacionalinių priemonių, kurios iš esmės neprieštarautų, o papildytų būsimų ES ir tarptautinių sprendimų turinį. Tokios nacionalinės priemonės kitoms ES valstybėms narėms ar pačiai ES galėtų būti sektingas pavyzdys, o Lietuva tokiu būdu savarankiškai prisidėtų prie Ukrainos atstatymo ir dalį valstybės biudžeto pajamų, gautų iš baudų, paskirtų už Lietuvos Respublikos vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos įstatymo Nr. XII-311 13 straipsnio pakeitimo įstatymo projekte (toliau – Įstatymo projektas) nurodytus pažeidimus, taip pat iš pritaikytos poveikio priemonės turto konfiskavimo gautų lėšų galėtų per Vystomojo bendradarbiavimo fondą skirti konkrečiai Ukrainos atstatymui.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymo projektą inicijavo ir parengė Užsienio reikalų ministerija.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptariamai teisiniai santykiai.

Šiuo metu visos lėšos, gautos iš sumokėtų baudų, paskirtų už aukščiau nurodytus pažeidimus, bei lėšos, gautos pritaikius už tokius pažeidimus paskirtą poveikio priemonę turto konfiskavimą, yra pervedamos į valstybės biudžetą ir vėliau naudojamos pagal valstybės biudžeto planą.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Įstatymo projektas parengtas siekiant nustatyti, kad lėšos, gautos iš sumokėtų baudų, paskirtų už tarptautinių sankcijų ir Lietuvos Respublikos įstatymais nustatytų ribojamųjų priemonių pažeidimus, taip pat už pažeidimus, numatytus Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 123¹ straipsnyje ir Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 515 straipsnyje, patektų į Vystomojo bendradarbiavimo fondą, numatytą Lietuvos Respublikos vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos įstatymo 13 straipsnyje, ir būtų naudojamos su Ukrainos atstatymu susijusiems projektams įgyvendinti. Be to, Įstatymo projekte siūloma numatyti, kad lėšos, gautos už nurodytus pažeidimus paskyrus poveikio priemones turto konfiskavimą, taip pat būtų skiriamos konkrečiai Vystomojo bendradarbiavimo fondui ir naudojamos su Ukrainos atstatymu susijusiems projektams įgyvendinti.

Tikimasi, kad Lietuva tokiu būdu, t. y. skirdama lėšas, gautas iš baudų, sumokėtų už Įstatymo projekte nurodytus pažeidimus, taip pat ir lėšas, gautas įvykdžius poveikio priemonę turto konfiskavimą, paskirtą už Įstatymo projekte nurodytus pažeidimus, veiksmingai prisidės prie Ukrainos atstatymo. Toks žingsnis pademonstruotų tvirtą Lietuvos nuostatą teikti Ukrainai paramą Rusijos Federacijos agresijos akivaizdoje, prisidėtų prie tarptautinės bendruomenės pastangų užtikrinti esminį principą – agresorius privalo atlyginti savo padarytą žalą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Įstatymo projektu siūlomo teisinio reguliavimo pasekmės aptartos šio aiškinamojo rašto 4 dalyje. Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai sudarytų sąlygas įgyvendinti Lietuvos Respublikos užsienio politikos prioritetą – prisidėti prie Ukrainos atstatymo. Priėmus siūlomą Įstatymo projektą ir pradėjus jį taikyti, dalis valstybės biudžeto pajamų, kurios galėtų būti skirtos kitoms reikmėms ir kitiems nacionaliniams tikslams, per Vystomojo bendradarbiavimo fondą būtų skiriamos Ukrainos atstatymo projektams įgyvendinti.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priimtas Įstatymo projektas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Priimtas Įstatymo projektas neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams?

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Siekiant Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios kitų galiojančių įstatymų nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, sąvokų ir terminų įvertinimas.

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimus. Jame nepateikiama naujų sąvokų ir sąvokas

įvardijančių terminų, todėl jis nevertintinas Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Įstatymo projekto atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Įstatymo projektu siūlomiems pakeitimams įgyvendinti Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos turėtų patikslinti Mokesčių, rinkliavų ir kitų įmokų, mokamų į Valstybinės mokesčių inspekcijos biudžeto pajamų surenkamąsias sąskaitas, kodų sąrašą, patvirtintą Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko ir Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2003 m. vasario 26 d. įsakymu Nr. V-57/1B-160 „Dėl mokesčių, rinkliavų ir kitų įmokų į Lietuvos Respublikos valstybės biudžetą, savivaldybių biudžetus bei valstybės pinigų fondus kodų sąrašo“.

Taip pat Užsienio reikalų ministerija turėtų patikslinti Vystomojo bendradarbiavimo ir humanitarinės pagalbos fondo veiklos aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2022 m. birželio 9 d. įsakymu Nr. V-197.

Taip pat reikės koreguoti reikės Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. gegužės 26 d. nutarimu Nr. 634 „Dėl Bešeimininkio, konfiskuoto, valstybės paveldėto, valstybei perduoto turto, daiktinių įrodymų, lobių ir radinių perdavimo, apskaitymo, saugojimo, realizavimo, grąžinimo ir pripažinimo atliekomis taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų taisyklių pakeitimo.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Įstatymo projektui įgyvendinti reikės atlikti techninio pobūdžio Valstybinės mokesčių inspekcijos ir Muitinės departamento administruojamų informacinių sistemų pakeitimus. Šiems pakeitimams reikės tam tikrų finansinių lėšų.

Taip pat turėtina omenyje, kad baudos ir lėšos, gautos realizavus konfiskuotą turtą, bus naudojamos Ukrainos atstatymo projektams įgyvendinti, o ne Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto plano tikslams. Nėra galimybės nurodyti, kiek konkrečiai valstybės biudžeto pajamų, gaunamų iš baudų ar iš turto, konfiskuoto už Įstatymo projekte nurodytus pažeidimus, būtų skiriama Vystomojo bendradarbiavimo fondui, nes šiuo metu tokios biudžeto pajamos nėra išskiriamos iš bendrųjų pajamų, gaunamų iš sumokėtų baudų ar konfiskuoto turto.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Rengiant Įstatymo projektą specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai.

Reikšminiai Įstatymo projekto žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną „Eurovoc“: „bauda“, „konfiskavimas“, „vystomasis bendradarbiavimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Dėl Įstatymo projekto siūlomo teisinio reguliavimo darbo tvarka buvo konsultuotasi su Finansų ministerijos ir Teisingumo ministerijos ekspertais.